ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 10, Sayı: 125, Şubat 2022, s. 191-202

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.57387>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
25.01.2022

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
28.02.2022

Doç. Dr. Polat TUNÇER

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Yönetimi
polat.tuncer@omu.edu.tr
Orcid: 0000-0002-7397-7758

Arş. Gör. Pelinsu Buket DOĞANYİĞİT

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Yönetimi
pelinsubuket.doganyigit@omu.edu.tr
Orcid: 0000-0002-5108-473X

Arş. Gör. Mustafa SAMANCI

Samsun Üniversitesi, Sağlık Yönetimi
mustafa.samanci@samsun.edu.tr
Orcid: 0000-0002-7557-7416

Doktora Öğrencisi Ebru ŞAHİN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Yönetimi
ebrusahin479@gmail.com
Orcid: 0000-0002-3661-4405

18-30 YAŞ ARALIĞINDAKİ BİREYLERİN COVID-19 İLE İLGİLİ HUKUK BİLİNÇLERİ İLE COVID-19 AŞISINA KARŞI TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Öz

Amaç: Çalışmada, 18-30 yaş aralığındaki bireylerin Covid-19 ile ilgili hukuk bilinçlerinin değerlendirilmesi ve Covid-19 aşısına karşı tutumların belirlenmesi amaçlanmıştır. **Gereç ve Yöntem:** Araştırma evreni Samsun il merkezinde yaşayan 18-30 yaş aralığındaki bireyler oluşturmaktadır. Basit rastgele örneklem yöntemi ile 384 birey çalışmaya dahil olmuştur. Çalışmada elde edilen veriler online anket formu aracılığı ile toplanmıştır. Veri toplamı aracı olarak iki bölümden oluşan

anket formunun ilk bölümünde sosyo-demografik özellikler ile çalışmacılar tarafından oluşturulan hukuk bilincini ölçen sorular yer almıştır. İkinci bölümde ise Geniş ve arkadaşları (2020)'nın geliştirdikleri ve geçerliliği ile güvenilirliğini yaptıkları “Covid-19 Aşısına Yönelik Tutumlar Ölçeği” yer almıştır. Verilerin analizinde, tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerden (ortalama, standart sapma, frekans, yüzde), bağımsız örneklerde t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yararlanılmıştır. Sonuçlar %95’lik güven aralığında ve $p<0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirmeye alınmıştır. **Bulgular:** Çalışmaya katılan bireylerin Covid-19 aşılara karşı olumlu tutumlarının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bireylerin cinsiyet, medeni durum, gelir, yaş, eğitim durumu, meslek, covid-19 ile ilgili yasal boyutu bilme, covid-19 aşısı ile ilgili yasal düzenlemeler ve idari yaptırımlar hakkında bilgi sahibi olmaları ile Covid-19 aşılara yönelik olumlu ve olumsuz tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmamaktadır. **Sonuç:** Aşı uygulamalarının toplumda yaygınlaştırılması için bireylerin aşı tutumlarını etkileyen faktörlerin saptanması ile aşıya karşı oluşturulan yanlış bilgilerin önüne geçilmesi için programların ve eğitimlerin düzenlenmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Covid-19, Aşı, Tutum, Hukuk Bilinci.

EVALUATION OF INDIVIDUALS AT THE AGE OF 18-30 AGAINST THE COVID-19 VACCINE AND THEIR LEGAL AWARENESS OF COVID-19

192

Abstract

Aim: In the study, it was aimed to evaluate the legal awareness of individuals between the ages of 18-30 about Covid-19 and to determine their attitudes towards the Covid-19 vaccine. **Materials and Methods:** The population of the research consists of individuals between the ages of 18-30 living in the city center of Samsun. With the simple random sampling method, 384 individuals were included in the study. The data obtained in the study were collected through an online questionnaire. As a data collection tool, the first part of the questionnaire, which consists of two parts, included questions measuring socio-demographic characteristics and legal awareness created by the researchers. In the second part, the “Attitudes Towards Covid-19 Vaccine Scale” developed and validated and validated by Wide et al. (2020) was included. In the analysis of the data, descriptive statistical methods (mean, standard deviation, frequency, percentage), t-test for independent samples and one-way analysis of variance (ANOVA) were used. The results were evaluated at 95% confidence interval and $p<0.05$ significance level. **Results:** It was determined that the individuals participating in the study had a moderate positive attitude towards Covid-19 vaccines. There is a difference between the positive and negative attitudes of individuals towards Covid-19 vaccines with their knowledge of gender, marital status, income, age, education level, occupation, legal dimension related to covid-19, legal regulations and administrative sanctions related to covid-19 vaccine. there is no statistically significant difference. **Conclusion:** It is recommended to organize programs and trainings in order to determine the factors affecting the vaccination attitudes of

individuals and to prevent false information about vaccines in order to popularize vaccination practices in the society.

Keywords: Covid-19, Vaccine, Attitude, Legal Awareness.

GİRİŞ

Geçmişten günümüze insanlık tarihinde birçok salgın hastalık görülmüştür. Kimi zaman tek bir ülkeyi etkileyen bu salgınlar kimi zaman bütün ülkeleri etkiler bir boyuta gelmiştir. Salgın hastalıkla mücadelede bu dönemlerden itibaren başlamıştır ve halen devam etmektedir. 2019 yılında Çin'in Wuhan Kentinde başlayan Covid-19 hastalığı da günümüzün en büyük salgınlarından biri olmuştur (Yıldız vd., 2021). Koronavirüs hastalığı (COVID-19), SARS-CoV-2 virüsünün neden olduğu bulaşıcı pandemik bir hastalıktır (WHO, 2021). Bulaşmanın önlenmesi iki aşamada gerçekleşmektedir. Birinci aşama; genel kontrol önlemleri olan maske takma, iki kişi arasında en az 1.5 m mesafenin olması, el yıkama ve uzun süreli kapalı ortamlardan uzak durmaktır. İkinci aşama ise; aşı gelişimini sağlayarak, toplumun geneline aşılamak ve bulaşmasını engellemektir (Uzun, 2021).

Pandemi ile mücadelede ülkelerin sağlık politikalarının yanı sıra, toplumu oluşturan bireylerin, belirlenen politikaları kavrayıp buna uygun bir tutum ve davranış sergilemeleri, sağlıklı toplum oluşturma sürecinde oldukça önemli bir konudur. Tutum kişilerin; nesnelere, düşüncelere, kurumlara, yaşanan olaylara ve diğer bireylere dair düşünce, duygu ve davranışlarını şekillendiren yönelimdir. Kişiler pek çok konuda, çeşitli tutumlara sahip olabilirler. Kişinin herhangi bir şeye yönelik tutum oluşturabilmesi için o nesnenin kişi açısından psikolojik anlamda bir manasının bulunması zorunludur (Gürkan ve Beler, 2021).

Hukuk, toplumsal düzen sağlan kurallar bütünüdür. Salgın hastalıklarda bireylerin yasal hak ve sorumluluklarının bilincinde olmaları ve bu kurallara uygun hareket etmeleri pandemiyle mücadele edebilmek için önemlidir. Hukuk bilincine sahip bireylerin daha sorumlu ve anlayışlı bir davranış sergilemeleri beklenir. Dolayısıyla hukuk bilincine sahip bireylerden oluşan ülkelerde salgınla mücadelede daha başarılı olmaktadır. Zira, toplumsal destek pandemiyle mücadelede iş ve güç birliği sağlayarak işi kolaylaştırmaktadır.

Hukuk bilinci, hukuk algılarının nasıl eyleme dönüştürüldüğünü açıklar. Bu yaklaşım, bireylerin “genel ve yasal olarak kabul edilen anlamları, yetki kaynaklarını ve kültürel uygulamaları” deneyimlediği ve anladığı bir süreç olan yasa ve yasal haklar konusunda bireylerin farkındalığına ve anlayışına odaklanır. Bağlam önemlidir: sosyoekonomik statü, siyasi güç ve altta yatan inanç sistemleri, farklı hukuk algıları üretir ve yine de bu yorumlar, hukukla önceki temaslar gibi deneyimsel faktörlere dayalı olarak oldukça bireyselleştirilebilir (Lageson, 2017).

Literatür tarandığında, bireylerin covid-19 ile ilgili hukuk bilinçleri ile covid-19 aşısına karşı tutumlarını inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmanın amacı, 18-30 yaş aralığındaki bireylerin Covid-19 ile ilgili hukuk bilinçlerinin değerlendirilmesi ve Covid-19 aşısına karşı tutumların belirlenmesidir.

YÖNTEM

Araştırmanın evrenini Samsun ilinde yaşayan 18-35 yaş aralığındaki bireyler oluşturmaktadır. Çalışmada örneklem belirlenmesi amacı ile evren sayısı, Türkiye İstatistik Kurumu' nun (TÜİK) "İl Tek Yaş ve Cinsiyete Göre Nüfus Tablosu" aracılığı ile elde edilmiştir. TÜİK verilerine göre Samsun'da 18-30 yaş aralığındaki toplam birey sayısı, 256.395'tir. Bu verilerden yola çıkılarak örneklem hesaplaması gerçekleştirilmiş ve çalışma için örneklem sayısı 384 olarak bulunmuştur.

Çalışmada basit rastgele örneklem metodu kullanılmıştır. Çalışmada kullanılacak olan veriler, çevrimiçi anket yöntemi yardımıyla 1-15 Aralık tarihleri arasında toplanmıştır. Çalışmanın gerçekleştirilmesi için OMÜ Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan 2021-902 sayılı ve Sağlık Bakanlığı Bilimsel Araştırma Platformu'ndan 2021-11-26T23_25_16 nolu izinler alınmıştır.

Çalışmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan anket formu, sosyo-demografik bilgiler ve Geniş vd. (2020) tarafından geliştirilen "Covid-19 Aşısına Yönelik Tutumlar Ölçeği" olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Anket formunun ilk kısmında demografik soruların yanında "Covid-19 ile ilgili yasal boyutu biliyor musunuz?", "Covid-19 aşısı ile ilgili yasal düzenlemeleri biliyor musunuz?", "Covid-19 aşısına karşı çıkanların yasal dayanaklarının olduğunu düşünüyor musunuz?", "Covid-19 aşısı ile ilgili idari yaptırımları biliyor musunuz?", ve "Covid-19 ile ilgili yaptırımların hukuken doğru olduğunu düşünüyor musunuz?" soruları yer almaktadır. Anket formunun ikinci kısmında ise, Geniş vd. (2020) tarafından geliştirilen "Covid-19 Aşısına Yönelik Tutumlar Ölçeği" uygulanmıştır. Toplam 9 ifadeden oluşan ve 5'li Likert tipinde hazırlanan ölçeğin, olumlu (4 ifade) ve olumsuz (5 ifade) olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. Olumsuz alt boyuttaki ifadelerde veriler analiz edilirken ters kodlama yapılmıştır. Olumlu ifadelerden alınan yüksek puanlar aşısıya yönelik olumlu bir tutumu gösterirken, olumsuz ifadelerden alınan yüksek puan ise aşısıya karşı olumsuz tutumun daha az olduğu göstermektedir.

Çalışmada veriler normallik analizi sonucuna göre normal dağılım gösterdiği için, verilerin analizinde parametrik testlerden "Bağımsız Örneklem T- Testi" ve "One Way Anova Testi" kullanılmıştır. Sonuçlar %95'lik güven aralığında, $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Verilerin güvenilirliğini test etmek amacıyla Güvenilirlik analizi yapılmış ve test sonucunda Cronbach Alpha değeri 0,90 olarak oldukça güvenilir bulunmuştur. Güvenilirlik analizinin ardından yapılan normallik analizi sonucunda ifadelerin basıklık ve çarpıklık değerleri +1,5 ile -1,5 arasında değiştiği belirlenmiş ve verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 1: Sosyo-Demografik Analiz Sonuçları

Bağımsız Değişken		Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	242	63,0
	Erkek	142	37,0
Medeni durum	Evli	61	15,9
	Bekar	323	84,1
Eğitim durumu	Lise	68	17,7
	Lisans	279	72,7
	Lisansüstü	37	9,6
Aylık gelir durumu	0-2850 TL ve altı	265	69,0
	2851 TL ve üzeri	119	31,0
Meslek durumunuz	Özel sektör çalışanı	71	18,5
	Kamu çalışanı	38	9,9
	İşsiz	47	12,2
	Öğrenci	228	59,4
Covid-19 ile ilgili yasal boyutu biliyor musunuz?	Evet	218	56,8
	Hayır	166	43,2
Covid-19 aşısı ile ilgili yasal düzenlemeleri biliyor musunuz?	Evet	225	58,6
	Hayır	159	41,4
Covid-19 aşısına karşı çıkanların, yasal dayanaklarının olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet	191	49,7
	Hayır	193	50,3
Covid-19 aşısı ile ilgili idari yaptırımları biliyor musunuz?	Evet	208	54,2
	Hayır	176	48,8
Covid-19 ile ilgili yaptırımların (maske, sokağa çıkma yasağı vb.) hukuken doğru olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet	292	76,0
	Hayır	92	24,0

Çalışmadaki katılımcıların %63'ü kadın, %84,1'i evli, %72,7'sinin eğitim durumu lisans, %69'u 2850 TL altı bir gelir durumuna sahip ve %59,4'ü öğrencilerden oluşmaktadır. Ayrıca katılımcıların % 56,8'i Covid-19 ile ilgili yasal boyutu bildiğini, %58,6'sı Covid-19 aşısı ile yasal düzenlemeleri bildiğini, %50,3'ü Covid-19 aşısına karşı çıkanların, yasal dayanaklarının olmadığını düşündüğünü, %54,2'si Covid-19 aşısı ile ilgili idari yaptırımları bildiğini ve %76'sı ise Covid-19 ile ilgili yaptırımların (maske, sokağa çıkma yasağı vb.) hukuken doğru olduğunu

düşünmediğini belirtmiştir.

Tablo 2: Covid-19 Aşısına Yönelim Tutumlar Ölçeği Olumlu Alt Boyutu ve Olumsuz Alt boyutu Bağımsız Örneklem T- Testi ve One Way Anova Test Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Covid-19 Aşısına Yönelik Tutumlar Ölçeği Olumlu Alt Boyut (Ort ±ss)	Covid-19 Aşısına Yönelik Tutumlar Ölçeği Olumsuz Alt Boyut (Ort ±ss)
Cinsiyet ^{t*}		
Kadın	3,55 ± 1,010	3,36 ± ,781
Erkek	3,58 ± 1,056	3,43 ± ,820
p	,738	,406
T	-,335	-,832
Medeni Durum ^{t*}		
Evli	3,54 ± 1,150	3,38 ± ,876
Bekar	3,56 ± 1,002	3,39 ± ,780
P	,905	,873
t	-,120	-,160
Eğitim Durumu ^{a*}		
Lise	3,56 ± ,967	3,40 ± ,742
Lisans	3,54 ± 1,032	3,37 ± ,800
Lisansüstü	3,68 ± 1,101	3,51 ± ,859
p	,739	,589
F	,303	,531
Aylık Gelir Durumu ^{t*}		
2850 TL ve altı	3,54 ± 1,007	3,40 ± ,793
2851 TL ve üzeri	3,60 ± 1,070	3,38 ± ,804
p	,648	,842
t	-,457	,200
Meslek Durumu^{a*}		
Özel Sektör Çalışanı	3,67 ± 1,135	3,41 ± ,857
Kamu Çalışanı	3,49 ± ,962	3,37 ± ,693

18-30 Yaş Aralığındaki Bireylerin Covid-19 İle İlgili Hukuk Bilinçleri İle Covid-19 Aşısına Karşı Tutumlarının Değerlendirilmesi

İşsiz	3,48 ± 1,149	3,38 ± ,865
Öğrenci	3,55 ± ,976	3,39 ± ,781
p	,713	,991
F	,456	,035
Covid-19 ile ilgili yasal boyutu biliyor musunuz?^{t*}		
Evet	3,53 ± 1,038	3,36 ± ,823
Hayır	3,60 ± 1,011	3,43 ± ,757
p	,535	,440
t	-,621	-,774
Covid-19 aşısı ile ilgili yasal düzenlemeleri biliyor musunuz?^{t*}		
Evet	3,56 ± 1,030	3,39 ± ,813
Hayır	3,56 ± 1,022	3,39 ± ,771
p	,992	,994
t	,010	,007
Covid-19 aşısına karşı çıkanların, yasal dayanaklarının olduğunu düşünüyor musunuz?^{t*}		
Evet	3,36 ± 1,116	3,23 ± ,853
Hayır	3,76 ± ,888	3,55 ± ,699
p	,000	,000
t	-3,836	-4,066
Covid-19 aşısı ile ilgili idari yaptırımları biliyor musunuz?^{t*}		
Evet	3,58 ± 1,044	3,41 ± ,817
Hayır	3,54 ± 1,006	3,37 ± ,770
p	,693	,665
t	,395	,434
Covid-19 ile ilgili yaptırımların (maske, sokağa çıkma yasağı vb.) hukuken doğru olduğunu düşünüyor musunuz?^{t*}		
Evet	3,78 ± ,858	3,56 ± ,701
Hayır	2,88 ± 1,205	2,85 ± ,836
p	,000	,000
t	6,624	8,083

t*: Bağımsız Örneklem T- Testi

a*: One Way Anova Testi

Anlamlılık düzeyi: $p < 0,05$

Bağımsız örneklem t-testi sonucuna göre bireylerin Covid-19 aşısına yönelik olumlu tutumları cinsiyet ($t = -,335$ $p > 0,05$), medeni durum ($t = -,120$ $p > 0,05$), aylık gelir durumu ($t = -,457$ $p > 0,05$), covid-19 ile ilgili yasal boyutu bilme ($t = -,621$ $p > 0,05$), covid-19 aşısı ile ilgili yasal düzenlemeleri bilme ($t = ,010$ $p > 0,05$) ve covid-19 aşısı ile ilgili idari yaptırımları bilme ($t = ,395$ $p < 0,05$) değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Yine Bağımsız Örneklem T-Testi sonuçlarına göre bireylerin Covid-19 aşısına yönelik olumsuz tutumları cinsiyet ($t = -,832$ $p > 0,05$), medeni durum ($t = -,160$ $p > 0,05$), aylık gelir durumu ($t = ,200$ $p > 0,05$), covid-19 ile ilgili yasal boyutu bilme ($t = -,774$ $p > 0,05$), covid-19 aşısı ile ilgili yasal düzenlemeleri bilme ($t = ,007$ $p > 0,05$) ve covid-19 aşısı ile ilgili idari yaptırımları bilme ($t = ,434$ $p < 0,05$) değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Gerçekleştirilen One Way Anova Testi sonucuna göre de, bireylerin Covid-19 aşısına yönelik olumlu ve olumsuz tutumları, eğitim durumu ($F = ,303$ $p > 0,05$; $F = ,531$ $p > 0,05$) ve meslek durumu ($F = ,456$ $p > 0,05$; $F = ,035$ $p > 0,05$) değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Bireylerin Covid-19 aşısına yönelik olumlu tutumları, covid-19 aşısına karşı çıkanların yasal dayanaklarının olduğunu düşünüp düşünmeme ($t = -3,836$ $p < 0,05$) ve Covid-19 ile ilgili yaptırımların (maske, sokağa çıkma yasağı vb.) hukuken doğru olduğunu düşünüp düşünmeme ($t = 6,624$ $p < 0,05$) değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Covid-19 aşısına karşı çıkanların yasal dayanakları olduğunu düşünmeyenler, yasal dayanakları olduğunu düşünenlere oranla Covid-19 aşısına yönelik daha olumlu tutuma sahipken, Covid-19 ile ilgili yaptırımların (maske, sokağa çıkma yasağı vb.) hukuken doğru olduğunu düşünenlerin Covid-19 aşısına yönelik olumlu tutumları, hukuken doğru olduğunu düşünmeyenlere göre daha yüksektir.

Bireylerin Covid-19 aşısına yönelik olumsuz tutumları, covid-19 aşısına karşı çıkanların yasal dayanaklarının olduğunu düşünüp düşünmeme ($t = -4,066$ $p < 0,05$) ve Covid-19 ile ilgili yaptırımların (maske, sokağa çıkma yasağı vb.) hukuken doğru olduğunu düşünüp düşünmeme ($t = 8,083$ $p < 0,05$) değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Covid-19 aşısına karşı çıkanların yasal dayanakları olduğunu düşünmeyenler, yasal dayanakları olduğunu düşünenlere oranla Covid-19 aşısına yönelik daha yüksek olumsuz tutuma sahipken, Covid-19 ile ilgili yaptırımların (maske, sokağa çıkma yasağı vb.) hukuken doğru olduğunu düşünenlerin Covid-19 aşısına yönelik olumsuz tutumları, hukuken doğru olduğunu düşünmeyenlere göre daha düşüktür.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma, 18-30 yaş aralığındaki bireylerin Covid-19 ile ilgili hukuk bilinçlerini değerlendirmeyi ve Covid-19 aşısına karşı tutumlarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma bulgularına göre, çalışmaya katılan bireylerin Covid-19 aşısına karşı olumlu tutumlarının orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde bireylerin Covid-19 aşısına yönelik olumlu tutuma sahip olma oranlarının Çin’de %91,3 (Wang vd., 2020), Fransa’da %77 (Salazar vd., 2020), Yunanistan’da %78,5 (Papagiannis ve arkadaşları, 2020), Suudi Arabistan’da %65 (Al-Mohaithef ve Padhi, 2020), İtalya’da %86 (Barello vd., 2020), Avustralya’da %85 (Dodd vd., 2020), Amerika Birleşik Devletleri’nde %58 (Fisher vd., 2020), İngiltere’de %72 (Freeman ve arkadaşları, 2020), Rusya’da %54 (IPSOS, 2020) olduğu tespit edilmiştir (Fu vd., 2020; Salazar ve arkadaşları, 2020; Papagiannis ve arkadaşları, 2020; Al-Mohaithef ve Padhi, 2020; Barello vd., 2020; Dodd ve arkadaşları, 2020; Fisher ve arkadaşları,

2020; Freeman ve arkadaşları, 2020; IPSOS, 2020). Afrika ve Orta doğu ülkelerini kapsayan bir başka araştırmada, bireylerin %66.8'inin COVID-19 aşısı olmaya istekli olduğu bildirilmiştir (Faezi ve arkadaşları, 2021). Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiğinde; Yılmaz ve arkadaşları (2021) çalışmaya katılan bireylerin %41'inin, Akarsu vd. (2020) %50'sinin Covid-19 aşısı olmaya olumlu baktıklarını tespit etmişlerdir (Yılmaz vd., 2021; Akarsu vd., 2020).

Araştırmada Covid-19 aşısına yönelik olumlu tutum; bireylerin cinsiyet, medeni durum, gelir, yaş, eğitim durumu, meslek, covid-19 ile ilgili yasal boyutu bilme, covid-19 aşısı ile ilgili yasal düzenlemeler ve idari yaptırımlar hakkında bilgi sahibi olma değişkenlerinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılık oluşturmamıştır. Benzer sonuçlara ulaşan diğer çalışmalar da bulunmaktadır. Benis ve meslektaşları (2021) ile Thaker ve Floyd (2021)'un yaptıkları araştırmalarda cinsiyet, medeni durum, gelir, yaş, meslek ve eğitim durumunun aşıya yönelik olumlu tutum üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşmışlardır (Benis vd., 2021; Thaker ve Floyd, 2021). Ayrıca literatürde yer alan başka araştırmalarda erkek, evli, yaşlı, özel sektör çalışanı, yüksek eğitim düzeyi ile gelir durumuna sahip katılımcıların Covid-19 aşısı yaptırmaya daha istekli oldukları saptanmıştır (Kourlaba ve arkadaşları, 2021; Mahmud ve arkadaşları, 2021; Giuliani ve arkadaşları, 2021). Ayrıca Türktemiz ve Ünal (2021) tarafından yapılan çalışmada, bireylerin COVID-19 korkularının olumlu aşı tutumunu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Türktemiz ve Ünal, 2021).

Çalışmadan elde edilen bir diğer bulgu ise; katılımcıların cinsiyet, medeni durum, gelir, yaş, eğitim durumu, meslek, covid-19 ile ilgili yasal boyutu bilme, covid-19 aşısı ile ilgili yasal düzenlemeler ve idari yaptırımlar hakkında bilgi sahibi olmaları ile Covid-19 aşısına karşı olumsuz tutum göstermeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Bazı araştırmalarda ise kadın olmanın, genç yaşa sahip olmanın, düşük eğitim seviyesinin, bekar olmanın, düşük gelir düzeyinin aşıya yönelik olumsuz tutum geliştirmede etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Fedele vd., 2021; Freeman vd., 2020). Alan yazınında Covid-19 aşısına karşı olumlu ve olumsuz tutumlar ile covid-19 ile ilgili yasal boyutu bilme, covid-19 aşısı ile ilgili yasal düzenlemeler ve idari yaptırımlar hakkında bilgi sahibi olma değişkenleriyle ilgili farklılık olup olmadığına dair herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır.

Çalışmadan elde edilen bir diğer bulgu ise Covid-19 aşısına yönelik olumlu ve olumsuz tutum sergileyen katılımcılar, Covid-19 aşısına karşı çıkanların yasal dayanaklarının olmadığını düşünmektedir. Salgın sırasında dünyada ve ülkemizde aşılama uygulamaları konusunda farklı politikaların izlendiği görülmektedir. Kimi ülkeler aşırı zorunlu tutar iken, kimi ülkeler ise aşırı özendirici politikalara ağırlık vermektedir. Ülkemizde de zorunlu aşı uygulama tartışmaları bütün hızıyla devam etmektedir. Bu durumun sonuçları yapılan çalışmanın bulgularına da yansımaları görülmektedir.

Araştırmaya katılan Covid-19 aşısına karşı olumlu ve olumsuz tutum gösteren bireyler, Covid-19 ile ilgili yaptırımların hukuken doğru olduğuna katılmaktadır. Ülkemizde maske takma zorunluluğu, sokağa çıkma yasağı, şehirlerarası seyahat yasaklarının olması ile bazı işyerlerinin kısa dönem için kapatılması ve bu kurallara uymayan bireylere ceza kesilmesi pandemi döneminde uygulanan tedbirler arasındadır. Söz konusu tedbirlerin hukuka uygunluğunun ve sınırlamanın kanuni dayanaklarının bilinmesi önemlidir.

Geçmişte salgın hastalıklarla mücadele yöntemi olarak aşılama yöntemi kullanılmıştır. Günümüzde de aşı; dünyaya ve ülkemize hızlı bir şekilde yayılan, yaşamın her yönünü etkileyen Covid-19 salgınından korunmak ve pandeminin yıkıcı etkisini azaltmak için etkili ve

güvenli bir çözüm yolu olarak görülmektedir. Ancak salgına karşı yapılan aşılanma oranlarının, yeterli ve istenilen seviyede olmadığı tespit edilmiştir. Bu noktada, olumsuz tutumların olumlu tutumlara dönüştürülmesi ve aşı uygulamalarının toplumda yaygınlaştırılması hedeflenmelidir. Aşığı reddeden ve kararsızlık yaşayan bireylere yönelik politikalar ve programlar geliştirilmelidir. COVID-19 aşılı ile ilgili yanlış haberlerin ve bilgilerin önüne geçilmesi için medya yayın organlarından yararlanılması önerilmektedir. Bu organların sözel ve basılı materyalleri yardımıyla toplumun her kesimindeki insanlara doğru şekilde bilgilendirilmesi sağlanarak toplumun bilinçlenmesine yardımcı olacaktır. Ayrıca politika yapıcılarının salgına karşı mücadelede daha etkin tedbirler almaları ve bunları uygun şekilde hayata geçirmeleri önerilmektedir.

Çalışmanın Samsun il merkezinde yaşayan bireyler ile sınırlı olması ve verilerin online anket kullanılarak toplanması nedeniyle katılımcıların anket ile ilgili merak ettikleri soruları anlık şekilde soramamış olmaları araştırmanın kısıtlılıklarını oluşturmaktadır. Literatürde covid-19 aşı tutumu ile hukuk bilincini ele alan bir çalışmaya rastlanılmadığından, yapılan çalışmanın yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca yapılan çalışmanın sonuçları, bireylerin aşıya yönelik olumlu ve olumsuz tutumlarını değerlendirdiğinden ve aşıya karşı hukuk bilincini incelediğinden dolayı gelecekte yapılması planlanan başka araştırmalara referans olması beklenmektedir. Bu nedenlerden yola çıkılarak araştırma büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Akarsu, B. & Özdemir, D. C., Başer, D. A., Fidancı, İ., Aksoy, H. ve Cankurtaran, M. (2020). COVID-19 Aşı Araştırmaları Devam Ederken; Toplumun Gelecekteki COVID-19 Aşısına Yönelik Düşünce ve Tutumları, 19. Ulusal Aile Hekimliği Kongresi. 29 Ekim-1 Kasım 2020 Dijital Kongre.
- Al-Mohaithef, M. & Padhi, B. K. (2020). Determinants of COVID-19 vaccine acceptance in Saudi Arabia: A web-based national survey. *Journal of Multidisciplinary Healthcare*, 13, 1657– 1663.
- Barello, S., Nania, T., Dellafiore, F., Graffigna, G. & Caruso, R. (2020). Vaccine hesitancy among university students in Italy during the COVID-19 pandemic. *European Journal of Epidemiology*, 35(8), 781– 783.
- Benis, A., Seidmann, A. & Ashkenazi, S. (2021), Reasons for Taking the COVID-19 Vaccine by US Social Media Users. *Vaccines*, 9(315), 1-17.
- Dodd, R. H., Cvejic, E., Bonner, C., Pickles, K., McCaffery, K. J., Ayre, J., Batcup, C., Copp, T., Cornell, S., Dakin, T., Isautier, J. M., Nickel, B. & Sydney Health Literacy Lab, C.-G. (2020). Willingness to vaccinate against COVID-19 in Australia. *The Lancet Infectious Diseases*. 21(3). 318-319.
- Faezi, N. A., Gholizadeh, P., Sanogo, M., Oumarou, A., Mohamed, M. N., Cissoko, Y., ... & Kafil, H. S. (2021). Peoples' attitude toward COVID-19 vaccine, acceptance, and social trust among African and Middle East countries. *Health Promotion Perspectives*, 11(2), 171.
- Fedele, F., Aria, M., Esposito, V., Micillo, M., Cecere, G., Spano, M. & Marco, G. (2021), COVID-19 vaccine hesitancy: a survey in a population highly compliant to common vaccinations, *Human Vaccines And Immunotherapeutics*, 17(10), 1-7.

- Fisher, K. A., Bloomstone, S. J., Walder, J., Crawford, S., Fouayzi, H. & Mazor, K. M. (2020). Attitudes toward a potential SARS-CoV-2 vaccine: A survey of U.S. adults. *Annals of Internal Medicine*, 173(12), 964– 973.
- Freeman, D., Loe, B. S., Chadwick, A., Vaccari, C., Waite, F., Rosebrock, L., Jenner, L., Petit, A., Lewandowsky, S., Vanderslott, S., Innocenti, S., Larkin, M., Giubilini, A., Yu, L. M., McShane, H., Pollard, A. J. & Lambe, S. (2020). COVID-19 vaccine hesitancy in the UK: The Oxford coronavirus explanations, attitudes, and narratives survey (OCEANS) II. *Psychological Medicine*, 1 (34), 1-15.
- Giuliani, M. Ichino, A., Bonomi, A., Martoni, R., Cammino, S. & Gorini, A. (2021) Who Is Willing to Get Vaccinated? A Study into the Psychological, Socio-Demographic, and Cultural Determinants of COVID-19 Vaccination Intentions. *Vaccines*, 9(810), 1-21.
- Gülcemal, E. (2019). *Okula Yönelik Tutum Ve Okul Algısının Öğrencilerin Okulu Kırma Davranışı İle İlişkisi*. Yayınlanmış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gürkan, U. & Beler, S. N. (2021). Lise Düzeyindeki Öğrencilerin Korona Virüs Fobisinin Okula Yönelik Tutum Ve Kariyer Kaygılarına Etkisi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8 (3), 35-61.
- Hossain, E., Rana, J., Islam, S., Khan, A., Chakroborty, S., Ema, N. S., & Bekun, F. V. (2021). COVID-19 vaccine-taking hesitancy among Bangladeshi people: knowledge, perceptions and attitude perspective. *Human Vaccines & Immunotherapeutics*, 17(11), 4028-4037.
- IPSOS (2020) Three in four adults globally say they would get a vaccine for COVID-19. Available at: <https://www.ipsos.com/ipsos-mori/en-uk/three-four-adults-globally-say-theywould-get-vaccine-covid-19>. Erişim Tarihi: 23.01.2022.
- Kourlaba, G., Kourkouni E., Maistreli S., Tsopela, C., Molocha, N., Triantafyllou, C., Koniordou, M., Kopsidas, I., Chorianopoulou, E., Maroudi-Manta, S., Filippou, D. & Zaoutis, T. E. (2021), Willingness of Greek general population to get a COVID-19 vaccine, *Global Health Research and Policy*, 6(3), 1-10.
- Lageson, S. E. (2017). Crime data, the internet, and free speech: An evolving legal consciousness. *Law & society review*, 51(1), 8-41.
- Mahmud, S., Mohsin, M., Khan, I. A, Mian, A. U & Zaman, M. A (2021). Knowledge, beliefs, attitudes and perceived risk about COVID-19 vaccine and determinants of COVID-19 vaccine acceptance in Bangladesh. *PLoS ONE*. 16(9), 1-19.
- Papagiannis D, Rachiotis G, Malli F, et al. (2021), Acceptability of covid-19 vaccination among Greek health professionals. *Vaccines*, 9 (3), 1–7
- Salazar, M. & Barochiner, J. (2020), Intention to get vaccinations against COVID-19 in French healthcare workers during the first pandemic wave: a cross-sectional survey. *Ann Oncol*, 108(1), 168–173.
- Thaker, J. & Floyd, B. (2021), Shifting COVID-19 Vaccine Intentions in New Zealand: Next Steps in the Vaccination Campaign, *The Lancet Regional Health - Western Pacific*, 15. 1-3.

- Wang, J., Jing, R., Lai, X., Zhang, H., Lyu, Y., Knoll, M. D. & Fang, H. (2020), Acceptance of COVID-19 Vaccination during the COVID-19 Pandemic in China, *Vaccines*, 8(3), 1-14.
- Uslu, Y. D., Yılmaz, E., & Altun, U. Sağlık Yönetimi ve İnsan Kaynakları Yönetimi Öğrencilerinin Covid-19'un Kontrolüne ve Aşısına Yönelik Algı ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(3), 383-397.
- Uzun, K. Covid-19 salgınında aşı (2020). <http://www.drkursatuzun.com/wp-content/uploads/2021/08/Covid-19-ve-Asilar.pdf>. Erişim Tarihi: 22. 01. 2022.
- Yıldız, Z., Gencer, E., & Gezeugen, N. F. (2021). Covid 19 Pandemi Sürecinde Geliştirilen Aşılar Karşı Bireylerin Tutumlarının Değerlendirilmesi Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 12(3), 877-889. 878.
- Yılmaz, H. İ., Turğut, B., Çıtlak, G., Mert, O., Paralı, B., Engin, M., ... & Alimoğlu, O. (2021). Türkiye'de İnsanların COVID-19 Aşısına Bakışı. *Dicle Medical Journal/Dicle Tıp Dergisi*, 48(3), 583-594.